

การประยุกต์หลักธรรมในโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดท่าลี่ศรี
สะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย
AN APPLICATION OF DHAMMA PRINCIPLE FOR THE PROJECTS
OF TEMPLE, INHABITANTS AND HAPPY CREATION OF TA LI
SRISA-ARD TEMPLE IN CHUMCHARNG SUBDISTRICT,
PHONPISAI DISTRICT, NONGKHAI PROVINCE

¹พระอธิการผาด ผาสุกโก (ดาวเรือง), ²บุญส่ง สินธุ์นอก และ³สมเดช นามเกต
Phra Athikarnphard Phasuko (Daowraung), Boonsong Sinthunok
and Somdet Namket

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹arithat.loes@mcu.ac.th

Received July 12, 2021; Revised October 19, 2021; Accepted December 28, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย 2) เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักธรรมในโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัย พบว่าสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย เป็นโครงการนี้เป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ มีการแต่งตั้ง คณะกรรมการขับเคลื่อนงาน สถานที่ที่เหมาะสมแก่การจัดกิจกรรมของชุมชน วัดมีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม สงบ พระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใจประชาชน มีการประชุมคณะกรรมการ เพื่อ ขับเคลื่อน เป็นต้น การประยุกต์หลักธรรมในโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย เป็นการพัฒนาการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม การประยุกต์หลักพุทธธรรม วิธีชีวิตของชุมชนวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง

¹ นิสิต, หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย.

อำเภอพนมพิสัย จังหวัดหนองคาย อย่างมีนัยและ สัดส่วน ที่สำคัญอย่างลงตัวเพื่อก่อให้เกิดแนวคิด และหลักการจัดการการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้อง เฉพาะท้องถิ่นและชุมชนนั้นๆ โดยประสาน รับกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งยั่งยืน บุคคลที่รอบรู้ ความคิดเป็นระบบ รูปแบบความคิด การเรียนรู้เป็นทีม ร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ระยะยาว ที่มีการประยุกต์ หลักธรรมในโครงการทุกๆ กิจกรรมเพื่อที่จะเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นอย่างมีเป็น รูปธรรม ประกอบด้วย (1) การวางแผน การวางแผนพัฒนา สาธารณูปการของวัดตามแผน ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของ มหาเถรสมาคม (2) การลง มือปฏิบัติ คือ การทำความสะอาดครั้งใหญ่ และการบริหารจัดการการพัฒนาดมมือปฏิบัติ 9 พื้นที่ (3) การตรวจสอบ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข การประเมินผลการปฏิบัติตามแผน และ (4) การปรับปรุงแก้ไข โดยประเมินผลตามแผนที่กำหนด

คำสำคัญ : การประยุกต์, วัด, ประชารัฐ, สร้างสุข,

Abstract

This research is the qualitative research by having the purposes of research, that is, 1) to study the general situations in management of the projects related to the temple, inhabitants and happy creation of Ta Li Srisa-Ard temple in Chumchang Subdistrict, Phonpisai District, Nongkhai Province 2) to study the application of Dhamma principle for the projects related to the temple, inhabitants and happy creation of Ta Li Srisa-Ard temple in Chumchang Subdistrict, Phonpisai District, Nongkhai Province. The results of the research are found that: The general situations in the projective management of the temples, inhabitants and happy creation of Ta Li Srisa-Ard temple in Chumchang Subdistrict, Phonpisai District, Nongkhai Province are considered as the important policy for the Order of Sangha. The committee is established to carry out this work. The appropriate places for management of activities of people are the temples that are clean, enjoyable, beautiful and peaceful places. The Buddhist monks are the leaders to develop the people's spirituality and manage the committee's conference to carry out their work etc. The application of the Dhamma principle in the projects related to the temples, inhabitants and happy creation of Ta Li Srisa-Ard temple in Chumchang Subdistrict, Phonpisai District, Nongkhai Province is the development In connection to the local wisdom, culture, application of Buddhadhamma principle, and lifestyle of people of the community in Ta Lli Srisa-Ard temple in Chumchang Subdistrict, Phonpisai District, Nongkhai Province as significance and the important part in order to encourage the concept and the management principle for appropriate

management in agreeable to those locations and community by coordinating with the organizations in order to develop the organizational strength and sustainability. One who knows the systematic concept, the conceptual format and team learning altogether determines the attitude in the long period to apply Dhamma principle for the project in every activity to create the unity as the concrete object consisting of (1) to lay out planning (2) to practice, that is, to do the big cleaning and to develop the nine sites (3) to investigate the project related to the temple , inhabitants and happy creation and to investigate the planning performance and (4) to improve and to correct by evaluating the plan as determined.

Keywords : An Application, Temple, Civil State, Creating Happiness,

บทนำ

พระพุทธศาสนาจึงมีความสัมพันธ์กับชีวิตประจำวันอย่างใกล้ชิดอยู่แล้วโดยปริยาย แม้มรรยาตต่างๆ ที่คนไทยถูกสอนให้เคารพอาวสุ มีการยึดมั่นและปฏิบัติตนให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี ก็ล้วนมาจากหลักเกณฑ์ทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญของวัฒนธรรมไทย เนื่องจากชาวนาไทยนับถือพระพุทธศาสนามาช้านาน จนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้หล่อหลอมซึมซับลงในวิถีไทย กลายเป็นรากฐานวิถีชีวิตของคนไทยในทุกด้าน ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีและศีลธรรม ดังนี้ วิถีชีวิตของคนไทย คนไทยมีวิถีการดำเนินชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ ได้แก่ การแสดงความเคารพ การมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความกตัญญูกตเวทีก การไม่อาฆาตหรือมุ่งร้ายต่อผู้อื่น ความอดทนและการเป็นผู้มีอารมณ์แจ่มใส รื่นเริง เป็นต้น(พระราชวรมนูณี (ประยูรค์ ปยุตโต), 2527/205) วัดจึงเปรียบเสมือนแหล่งรวบรวม และสร้างวัฒนธรรม ซึ่งวัฒนธรรมเป็นค่านิยมและความเชื่อที่มีร่วมกันมาอย่างช้านาน ซึ่งเป็นระบบที่เกิดขึ้นในสังคมแทบทุกสังคมของคนไทย และกลายเป็นแนวทางในการกำหนดแบบแผนพฤติกรรม บรรทัดฐานของคนไทย วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนบุคลิกภาพ และจิตวิญญาณของคนในสังคม ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา และชุมชนเองก็เป็นกำลังสำคัญในการรักษาไว้ ซึ่งเป็นสมบัติของคนไทยไว้ให้คนรุ่นหลังได้ชื่นชม ในความงดงามของวัฒนธรรมของคนไทย(กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2545/2) และพระสงฆ์หลายท่านยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำชุมชนพัฒนาในด้านต่าง ๆ เช่น การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น วัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ของสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวนาไทยได้บวชเรียนในพระพุทธศาสนา ได้ฝึกฝนอบรมตนให้เป็นคนดี เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546/96)

ในปี พ.ศ. 2561 มหาเถรสมาคม ได้เห็นชอบแผนแผนยุทธศาสตร์ การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ทั้ง 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านศึกษาสงเคราะห์ ด้านเผยแผ่ ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ซึ่ง "โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข"

เป็นหนึ่งในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้วัดเป็นสถานที่สงบร่มเย็น เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน นับได้ว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ประชาชนหันมาเข้าวัดกันมากขึ้น โดยได้ดำเนินการมาแล้ว 2 ระยะ ในชื่อโครงการวัดสร้างสุข และในปี พ.ศ. 2561 เป็นการดำเนินการระยะที่ 3 ในชื่อ "โครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข" ที่เป็นการขยายผลโครงการไปสู่ 1,500 วัดทั่วประเทศ และภายในปี พ.ศ.2565 มีเป้าหมายขยายผลไปสู่การพัฒนาพื้นที่ทางกายภาพ จำนวน 24,000 วัดทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อพัฒนาวัดทางด้านกายภาพ ให้มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพ นำไปสู่สังคมที่ดีต่อไป (เรวัตร์ ชาตรีวิศิษฐ์, 2553)

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการดำเนินงาน บริหารจัดการ ของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ตลอดจนศึกษาและวิเคราะห์องค์ประกอบการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย เพื่อนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ที่จะนำไปขยายผลในระดับประเทศของคณะกรรมการด้านสาธารณูปการ ของวัดตัวอย่าง ในอำเภอโพธิ์ชัย ให้ได้รูปแบบของการพัฒนาที่มีส่วนร่วมระหว่าง บ้าน รัฐ วัด ชุมชน ที่มีรูปแบบที่เป็นรูปธรรม และมีการบูรณาการให้เข้ากับบริบทของพื้นที่ ตามความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ของท้องถิ่นอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย
2. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักธรรมในโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ จากการศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินการวิจัยตามลำดับดังนี้ 1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. กำหนดหัวข้อปัญหา วัตถุประสงค์ในการวิจัย และสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย 3. กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะที่ใช้ในการวิจัย 4. สร้างเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยร่วมกับอาจารย์ที่ปรึกษา 5. นำเครื่องมือเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ 6. เก็บรวบรวมข้อมูล 7. วิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลข้อมูล 8. สรุปและรายงานผลการศึกษาวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย/ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)

1.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเชิงลึก แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มที่ 1 กลุ่มเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายของวัดที่เป็นตัวแทน 4 วัด ที่อยู่ในตำบลชุมช้าง เป็นวัดที่เข้าร่วมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข และเป็นวัดที่ประสบผลสำเร็จในการดำเนินงาน เช่น ได้รับรางวัลต่าง ๆ เป็นต้น วัดละ 1 รูป รวม 6 รูป กลุ่มที่ 2 กลุ่มตัวแทนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขจำนวน 6 คน กลุ่มที่ 3 กลุ่มตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขจำนวน 6 คน กลุ่มที่ 4 กลุ่มตัวแทนนักวิชาการทางการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 6 รูป

1.2 ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย จำนวน 10 รูปหรือคน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

2.2 แบบการสนทนากลุ่มเฉพาะ เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ในการนี้ด้วยรูปแบบการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ จะเป็นไปในลักษณะของการประชุมกลุ่มเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและข้อมูลตรงตามที่กำหนดไว้ หรือเป็นข้อค้นพบใหม่ ซึ่งเกิดจากการสนทนา โดยมีประเด็นปัญหาที่เจาะจงกับกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา วัด จำนวนทั้งสิ้น 10 รูปหรือคน ทั้งนี้กลุ่มประชากรที่กล่าวมาได้รับการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ดังนั้นการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ จึงเป็นไปในลักษณะของการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย โดยสรุป และวิเคราะห์นำเสนอในเชิงพรรณนาต่อไป

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปในการบริหารจัดการโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขนับเป็นนโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ เพราะเป็นนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่กำลังให้ทุกวัดทั่วประเทศพัฒนาวัดของตนเองตามหลัก 5 ส เจ้าอาวาสแต่ละวัดต้องให้ความสนใจ และเอาใจใส่ในการการ

บริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรือง พระผู้ใหญ่ของจังหวัดหนองคายให้ความสำคัญกับการบริหารวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส มีการแต่งตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนงาน มีการประชุม คณะทำงาน มีการอบรมจากทางคณะสงฆ์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนนโยบาย 5 ส. พระสังฆาธิการระดับสูงให้ความสำคัญกับการพัฒนาวัด การพัฒนางานคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน รวมถึง ส่งเสริมให้เจ้าอาวาสแต่ละวัดพัฒนา วัดให้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ด้วยวิธี 5 ส เพื่อให้วัด และ ชุมชน เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย วัดมีศาสนสถานที่มั่นคง มีขนาดใหญ่และหลากหลาย สามารถพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ชุมชนได้ เช่น มีศาลาการเปรียญ อุโบสถ พิพิธภัณฑสถาน หอสมุด เป็นต้น ซึ่งเหมาะ แก่การจัดกิจกรรมของชุมชน โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ช่วยให้วัด เกิด ความเข้มแข็ง วัดมีความ สะอาด ร่มรื่น สวยงาม สงบ มีการจัดสรรพื้นที่บริเวณวัดได้อย่าง เหมาะสม เป็นสัดส่วน เหมาะแก่การ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ตามแนวทาง 5 ส วัดเป็นศูนย์รวม ทางด้านจิตใจของประชาชน โดยมี พระสงฆ์เป็นแกนนำในการพัฒนาจิตใจประชาชน ทำให้การ ดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นไปอย่างต่อเนื่อง วัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนิน โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ตามแนวทาง กิจกรรม 5 ส. ให้ความสำคัญกับประชาชนและได้รับ ความร่วมมือจากคนในชุมชน และหน่วยงานราชการ เป็นอย่างดี

การบริหารจัดการงานสาธารณูปการ ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข นับเป็น นโยบายสำคัญของคณะสงฆ์ วัดส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจในการดำเนินการโครงการ ยังขาดผู้ดูแล รับผิดชอบงานโดยเฉพาะ ในภาพรวมมองว่าเจ้าอาวาสยังขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหาร จัดการ โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดยังขาดผู้นำ ที่จะนำพาให้องค์กรไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน ได้ วัดเน้น สิ่งปลูกสร้างที่สามารถใช้ประโยชน์ได้เพียงการประกอบพิธีทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น ไม่เอื้ออำนวย ต่อการจัดกิจกรรมของวัดสร้างสุข ในอดีตการจัดการสาธารณูปการมักขาดการ วางแผนงานที่ดี ต่าง คนต่างทำ ที่ได้ผู้รับผิดชอบมีความรู้ มีความเข้าใจในงาน ก็สามารถจัดการได้ดี การจัดการสร้างไม่มี แบบแผนที่ดี อยากสร้างตรงไหนก็สร้างตรงนั้น ทำให้พื้นที่ของวัดคับแคบไม่ เป็นสัดส่วนที่เหมาะสม วัดมีศาสนสถานที่สร้างมานานและบางที่ก็ชำรุดทรุดโทรมไม่สามารถพัฒนา ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ใน ชุมชนได้ งบประมาณไม่แน่นอน ซึ่งส่วนใหญ่ได้มาจากการบริจาคของ ประชาชน ไม่มีหน่วยงานของรัฐ เข้าม่าสนับสนุน จึงทำให้ขาดสภาพคล่องในการก่อสร้าง งบประมาณไม่เพียงพอจึงทำให้การก่อสร้าง และการพัฒนาวัดเป็นไปอย่างล่าช้า วัดยังขาดพื้นที่สี เขียวคือ ต้นไม้ ยังขาดความร่มรื่น ขาดความ สะอาด ขาดความสงบ และความสวยงาม มีการ จัดสรรพื้นที่บริเวณวัดไม่เหมาะสม ไม่เป็นสัดส่วน มี พื้นที่ป่าไม้แน่น เน้นใช้พื้นที่ไปในการสร้าง อาคารมากกว่า การสร้างวัดแบบไม่มีการวางแผน ไม่มีแบบ แผน เจ้าอาวาสคิดอยากจะสร้างสิ่งใดก็ สร้าง ทำให้จะขยายเพิ่มเติมภายหลังก็จะลำบากมาก ขาดการ วางแผนที่ดี และขาดการ ควบคุมดูแลในการดำเนินงาน วัดยังขาดงบประมาณในการจัดการโครงการ โดยเฉพาะ การบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานที่ทรุดโทรม การพัฒนาวัดเป็นไปอย่างล่าช้า เพราะขาดทุน ทรัพย์ที่ จะมาดำเนินงานก่อสร้างและซ่อมแซมสิ่งต่าง ๆ ภายในวัด เงินที่ได้มาส่วนใหญ่มาจากเงิน บริจาค ของประชาชน การก่อสร้างช่างยังขาดความชำนาญสร้างเสร็จไม่นานก็เกิดการชำรุดอีก จึงเป็น ผลกระทบต่อการบริหารจัดการ

ประชาชนส่วนใหญ่ศรัทธาในพระพุทธศาสนา ให้ความสนใจเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับทางวัดเป็นอย่างดี เช่น เข้าร่วมปฏิบัติธรรม ร่วมกิจกรรมโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เป็นต้น มีการบูรณาการหลักการต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ โดยมีการจัดองค์กร การประสานงาน การติดตามผลงาน การกระจายหน้าที่ และอำนาจในการรับผิดชอบ จะเป็นการบริหารจัดการองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถติดตามประเมินผลการทำงานได้ มีการปรับการทำงานตามความเหมาะสม และความจำเป็นของสถานการณ์ การตั้งวัตถุประสงค์ และการสร้างจริงทำจริง จึงเป็นหลักการทำงานของ การหาทุนทรัพย์ ประกอบกับความศรัทธาของพระสังฆาธิการ เป็นใบเบิกทางในการหาทุนทรัพย์ อีก ประการหนึ่งต้องมีการวางแผนแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไปการจัดหาทุนทรัพย์ได้จาก ประชาชนที่มีศรัทธาต่อวัด วัดจึงเปิดโอกาสให้ประชาชนทั่วไปได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้างสิ่งต่าง ภายในวัด โดยตั้งให้ไวยวัจจกรและคณะกรรมการวัดทำหน้าที่ดูแลรับผิดชอบเรื่องการเงิน และการ ก่อสร้าง เพื่อให้เกิดความสะดวกในการดำเนินงาน ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี เทคโนโลยีสมัยนี้มีความทันสมัยมาก สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย เราสามารถประชาสัมพันธ์กิจกรรม โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ของวัดเราได้โดยไม่ต้องเสียเงินค่าโฆษณา และสามารถให้ประชาชน ทั่วไปได้รับรู้ถึงการปฏิบัติงานตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยวิธี 5 ส เด็ก และเยาวชนได้ เรียนรู้การปฏิบัติงาน ด้วยวิธี 5 ส โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ ทำให้เด็ก และเยาวชนมีความ สนใจและพร้อมเป็นจิตอาสาที่จะช่วยพัฒนาวัด และชุมชนให้น่าอยู่ ชุมชนมีการพัฒนาที่ดีโดยเรียนรู้จากโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ด้วยวิธี 5 ส และสามารถนำไปปฏิบัติกับชุมชนทำให้ชุมชนเป็น ระเบียบเรียบร้อยน่าอยู่ และชุมชนก็ช่วยสนับสนุน และช่วยพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง สะอาด ร่มเย็น มีการมอบรางวัลแก่วัด และพระภิกษุสามเณรที่ทำผลงานดีเด่นในการบริหารจัดการวัดตาม โครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เช่น วัดที่มีการพัฒนาตัวอย่าง มีผลงานดีเด่น วัดที่ส่งเสริมการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำทำให้ประชาชนต้องเร่งทำมาหากินจึงไม่สนใจเข้าวัดเท่าที่ควร วัดขาดงบประมาณสนับสนุน การพัฒนาวัดเป็นไปอย่างล่าช้า การก่อสร้างอาคารขึ้นมาสักหลังต้องใช้ ค่าใช้จ่ายสูง ค่าวัสดุอุปกรณ์มีราคาแพง ค่าแรงช่างและคนงานแพงขึ้นกว่าเดิม สถานที่ก่อสร้างอาคาร มีพื้นที่จำกัด เพราะในอดีตได้ก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างไว้มากโดยไม่มีแบบแผนที่ชัดเจน จึงทำให้พื้นที่ว่าง ในวัดเหลือน้อยไม่สามารถก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างใหม่ๆ ได้ สังคมโดยรอบเป็นสังคมเมืองมีความเป็นอยู่ ที่แออัดประชาชนขาดความสนใจในเรื่องการพัฒนาวัดเทคโนโลยีที่ทันสมัยมีราคาแพง ต้องลงทุนสูง การก่อสร้างไม่เป็นไปตามแบบแผนที่วางไว้ จุดอ่อนหรือปัญหานั้นมีมาก เช่น งบประมาณได้มาไม่ พอใช้จ่ายในเรื่องการก่อสร้าง ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง ข่างก่อสร้างขาดความชำนาญ และขาดความรับผิดชอบ ผู้นำขาดการวางแผนงานที่ดี การดำเนินงานขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อ งาน คิดเอง นึกเอง ทำเอง ประเด็นสำคัญ คือ การพัฒนาวัดในปัจจุบันมุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์ การพัฒนา วัดเป็นไปอย่างล่าช้าเพราะทำงานไม่ต่อเนื่อง คนในชุมชนหน่วยงานราชการ และเอกชน ยังไม่ให้ความสนใจในโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข เท่าที่ควร จึงทำให้การพัฒนาวัดไม่ได้ดำเนินการอย่าง ต่อเนื่อง อีกอย่าง คือ วัดมีพื้นที่มากบุคลากรไม่เพียงพอ ไม่สามารถแบ่งงานรับผิดชอบได้อย่างทั่วถึง

2. การประยุกต์หลักธรรมในโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดท่าสี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดหนองคาย

การประยุกต์หลักธรรมในโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดท่าสี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดหนองคาย เป็นการพัฒนาการเชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม การประยุกต์หลักพุทธธรรม วิถีชีวิตของชุมชนวัดท่าสี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอนิคมพัฒนา จังหวัดหนองคาย อย่างมีนัยและ สัดส่วน ที่สำคัญอย่างลงตัวเพื่อก่อให้เกิดแนวคิด และหลักการ จัดการการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้อง เฉพาะท้องถิ่นและชุมชนนั้น ๆ โดยประสานรับกันระหว่าง หน่วยงาน เพื่อพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็งยั่งยืน บุคคลที่รอบรู้ ความคิดเป็นระบบ รูปแบบความคิด การเรียนรู้เป็นทีม ร่วมกันกำหนดเป็น วิสัยทัศน์ระยะยาว ที่มีการประยุกต์หลักธรรมในโครงการ ทุกๆ กิจกรรมเพื่อที่จะเป็นการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นอย่างมีเป็นรูปธรรม ผู้วิจัยสามารถสรุป ได้ดังนี้

2.1 รูปแบบการวางแผน

การวางแผนพัฒนาสาธารณูปการของวัดตามแผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการ พระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการของมหาเถรสมาคมซึ่งสอดคล้องกับการดำเนินงานโครงการ ชุมชน คุณธรรมนำหน้าหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดหนองคายพร้อมที่จะพัฒนาคนให้ เป็นคนเก่ง และเป็นคนดีของประเทศในอนาคต

1) วางแผนการจัดระบบวางระเบียบ

2) วางแผนดำเนินกิจกรรม

3) วางแผนการกำหนดพื้นที่เป้าหมายพื้นที่ของวัด แบ่งออกเป็น 6 พื้นที่ ได้แก่ ทางวัดได้วางแผนการกำหนดพื้นที่เป้าหมายก่อนการลงมือปฏิบัตินั้นเป็นการ จัดลำดับความสำคัญ ว่าพื้นที่ไหนควรทำก่อน-หลัง หลักในการ

4) วางแผนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับชุมชนได้มีการวางแผนจัดกิจกรรม

5 ส.

2.2 รูปแบบการลงมือปฏิบัติ

การลงมือปฏิบัติตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข สามารถลงมือปฏิบัติได้ดังนี้

1) การทำความสะอาดครั้งใหญ่หรือเรียกว่า (Big Cleaning Day) โดยการทำให้ Big Cleaning Day จะต้องเกิดจากความร่วมมือร่วมใจของทุกภาคส่วนดังนี้

2) บริหารจัดการการพัฒนาลงมือปฏิบัติ 9 พื้นที่ แนวทางการจัดการพื้นที่ต่าง ๆ ภายในดำเนินการตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข โดย ทำการแบ่งหมวดพื้นที่ทั้งหมดออกเป็น 9 หมวด ในแต่ละหมวดจะมีแนวปฏิบัติในการจัดการพื้นที่ใน การดำเนินโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยหมวดพื้นที่ ต่าง ๆ

2.3 รูปแบบการตรวจสอบ

รูปแบบการตรวจสอบ (Check) ตามโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุข การประเมินผล การปฏิบัติตามแผน โดยจัดให้มีการประเมินผลตามแผนที่กำหนด วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุที่ เกี่ยวข้องจากการเปรียบเทียบระหว่างเป้าหมายกับการดำเนินตามแผน เพื่อจะทราบว่าต้อง

ปรับปรุง แก้ไขอย่างไร การตรวจสอบทำให้รับรู้สภาพการณ์ของงานที่เป็นอยู่ เปรียบเทียบกับสิ่งที่วางแผน ซึ่งมี กระบวนการ

3.4 รูปแบบการปรับปรุงแก้ไข (Act)

ปรับปรุงแก้ไข (Act) ที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความเป็นผู้นำและการเรียนรู้ของบุคลากรภายในองค์กร องค์กรเรียนรู้จะเน้นรูปแบบการทำงานเป็นทีม เสริมสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างสรรค์ความคิดและความเข้าใจในการทำงานอย่างเป็นระบบ

อภิปรายผล

ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการประยุกต์หลักธรรมในโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุข วัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย

องค์ประกอบการพัฒนาการบริหารจัดการงานสาธารณูปการตามโครงการ วัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย ประกอบด้วย 1. จัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานฯ 2. ประกาศนโยบาย 3. อบรมให้ความรู้ 4. สำรวจแบ่งพื้นที่รับผิดชอบ 5. จัดทำแผนปรับปรุง 6. พิธีเปิด (Kick off) การทำสะอาดครั้งใหญ่ (Big Cleaning Day) 7. ตรวจสอบประเมินพื้นที่ ซึ่งทั้ง 7 องค์ประกอบนี้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนโครงการให้ประสบผลสำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหานพวิชัย ขนดีโสภโณ (นาเมือง) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่าแนวทางในการบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่างในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา ประกอบด้วย (1) การจัดบริเวณวัด ได้แก่ การจัดทำแผนผังวัด การจัดการระบบ สาธารณูปโภคให้ดี การวางแผนในการซ่อมแซมบูรณปฏิสังขรณ์วัด การปลูกต้นไม้ เพื่อความร่วมมือ การจัดทำป้ายชื่อ และประวัติวัด และการจัดทำแผนพัฒนาวัด 1 ปี 3 ปี 5 ปี (2) การจัดการ ปกครองพระภิกษุ สามเณรและศิษย์วัด ได้แก่ บัญชีทะเบียนประวัติ วางระเบียบข้อบังคับสำหรับการ ปฏิบัติ การประชุมอบรมบุคลากรภายในวัด การให้ศึกษาพระธรรมวินัย การอบรมศีลธรรมแก่ศิษย์ วัด มีการปกครองตามลำดับ แบ่งหน้าที่ให้รับผิดชอบ (3) การจัดการศึกษาแก่พระภิกษุ สามเณรและ ประชาชน ได้แก่ การส่งเสริมการศึกษาพระปริยัติธรรม การจัดอบรมนักรธรรมบาลี ก่อนสอบ การ ส่งเสริมครูสอนพระปริยัติธรรม การจัดทำแผนการสอน และการจัดสวัสดิการให้แก่ครู การตั้งทุน และ มอบทุนการศึกษา และการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ภายในวัด (4) การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมศีลธรรม ได้แก่ มีการแสดงธรรมแก่ประชาชนตลอดทั้งปี การส่งเสริมให้พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนไปอบรมเด็กและเยาวชน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก จัดโครงการปฏิบัติธรรม โครงการบวชสามเณร ภาคฤดูร้อน มีการจัดทำพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านภายในวัด การจัดค่ายคุณธรรม3 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูวัชรสุวรรณาทธ รมมโชโต (ลูกซุบ เกตุเขียว) (2558) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้อธิปไตยธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 ผลการวิจัยพบว่ากลยุทธ์ด้านการดูแลรักษาและป้องกัน พระสังฆาธิการต้องกำกับดูแลโบราณสถานให้อยู่ในสภาพที่ดี โดยมีระดับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง กลยุทธ์ด้านการ

ติดต่อ ประธานงาน พระสังฆาธิการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อ ส่งเสริม สนับสนุน และดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์โบราณสถานโดยมีระดับความคิดเห็นของ กลุ่มตัวอย่าง ในระดับปานกลาง และกลยุทธ์ด้านการสร้างองค์ความรู้ พระสังฆาธิการ ควรดำเนินงาน ให้สอดคล้องกับกฎระเบียบ ข้อบังคับ ของมหาเถรสมาคมและกรมศิลปากร ควร เปิดโอกาสให้ชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานและนำ เทคโนโลยี มาใช้เพื่อสื่อสาร และเผยแพร่เรื่องโบราณสถาน

องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาพบว่ากระบวนการดำเนินงาน บริหารจัดการ ของโครงการวัด ประชา รัฐ สร้างสุขของวัดท่าลี่ศรีสะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย เป็นการพัฒนาการ เชื่อมโยงกับภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม การประยุกต์หลักพุทธธรรม วิถีชีวิตของชุมชนวัดท่าลี่ศรี สะอาด ตำบลชุมช้าง อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย อย่างมีนัยและ สัดส่วน ที่สำคัญอย่างลง ตัวเพื่อก่อให้เกิดแนวคิด และหลักการจัดการพัฒนาที่เหมาะสม สอดคล้อง เฉพาะท้องถิ่นและ ชุมชนนั้นๆ โดยประสานรับกันระหว่างหน่วยงาน เพื่อพัฒนาองค์กรให้เข้มแข็ง ยั่งยืน บุคคลที่ รอบรู้ ความคิดเป็นระบบ รูปแบบความคิด การเรียนรู้เป็นทีม ร่วมกันกำหนดเป็นวิสัยทัศน์ระยะ ยาว ที่มี การประยุกต์หลักธรรมในโครงการทุกๆ กิจกรรมเพื่อที่จะเป็นการสร้างความสามัคคีให้ เกิดขึ้นอย่างมีเป็นรูปธรรม เนื่องจากการทบทวนและปฏิบัติ 5 ส แรกอย่างต่อเนื่อง เจ้าอาวาส ปฏิบัติเป็นตัวอย่างที่ดี เจ้าอาวาสจัดกิจกรรมส่งเสริม กระตุ้นให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดปฏิบัติ ตามมาตรฐานอย่างสม่ำเสมอ การประกวดและมอบรางวัล เพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่พระภิกษุ สามเณรภายในวัดที่มีผลงานดี เจ้าอาวาสพึงหมั่นตรวจเยี่ยมอย่างต่อเนื่อง การสร้างทัศนคติที่ดีใน การร่วมกันพัฒนาวัดอย่างต่อเนื่อง การสร้างทัศนคติที่ดีในการ ทำงานให้แก่พระภิกษุสามเณร ภายในวัด และการกำหนดรายละเอียดของการทำความสะอาด กำหนดเวลาทำความสะอาด ผู้รับผิดชอบ จะต้องสื่อสารให้พระภิกษุสามเณรภายในวัดเข้าใจวัตถุประสงค์ของการทำความสะอาด และศึกษา วิธีการใช้งานอุปกรณ์อย่างถูกต้องและปลอดภัย ใช้อุปกรณ์และวิธีการทำความสะอาดที่ถูกต้อง ทำให้ การทำความสะอาดเป็นส่วนหนึ่งในกิจวัตรประจำวัน สร้างความรู้สึกร่วม มีส่วนร่วมและความเป็น เจ้าของวัดให้แก่พระภิกษุสามเณรได้

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *วัดจะมีส่วนรับภาระและจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติได้อย่างไร*. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (2545). *คู่มือการพัฒนาวัด อุทยานการศึกษาในวัด ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.

- พระครูวัชรสุวรรณาท ธรรมโชโต (ลูกซุบ เกตุเขียว). (2558). *การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรม เพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15*. รายงานการวิจัย, คณะพุทธศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- พระมหานพรัตน์ ขนดีโสภโณ (นาเมือง). (2558). *การบริหารจัดการวัดพัฒนาตัวอย่าง ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 9(1) : 198-209.
- พระราชวรมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2527). *สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- เรวัตร์ ขาดวีริชัญญ์. (2010). *แนวคิดทฤษฎีกิจกรรม 5 ส ให้สัมฤทธิ์ผลนั้นมาจากคน*. *ฟอร์ควอลิตี้*, 17(158) : 96.

